

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת עקב תשפ"ב שנה רביעית גליון 152

בענין אם כשרוכב על חמור צריך לחוש שמא הוא פטר חמור

יבואר אם גם בהלך אחר הרוב מחמירין בדבר שיל"מ דלא אזלינן בתר רובא בדבר

אבל לכאן יש לדון דליכא למיזל בזה בתר רובא, דהא הוי דבר שיש לו מתירין, דהא יכול לפדותו בשה, [ואע"פ שאין החמור שלו מ"מ יכול לפדותו, כדאיתא בבכורות דף י"א אמר רב שזבי אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חברו פדוין], ועיי"ו יפקע האיסור הנאה, וקיי"ל דכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והכי נמי לא אזלינן בתר רובא בדשיל"מ.

אולם באמת אין זה מוסכם אליבא דכו"ע שגם בהלך אחר הרוב לא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, דדעת הר"ן בביצה [דף ט"ז א' מדפי הר"ף] דרק בבטול ברוב שאיתחוק איסורא לא אזלינן בתר רוב בדבר שיל"מ, אבל לענין הלך אחר הרוב אף בדבר שיל"מ אזלינן בתר רובא, ועיי"ו פתחי תשובה יו"ד סי' ק"ב סק"א שהביא בזה מחלוקת אחרונים, וא"כ לדעת הר"ן שפיר נוכל להתיר רכיבה ע"ג חמורים, וליכא למיחש דלמא הך חמור הוא פטר חמור ואסור בהנאה, דבהלך אחר הרוב אזלינן בתר רובא אף בדבר שיל"מ.

יבואר דהיכא דאית ליה פסידא לא חשיב דבר שיל"מ

ובאמת גם לדעת הראשונים דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, יש לומר דהכא לא הוי יל"מ, דבשו"ע יו"ד סי' ק"ב סעי' ג' מבואר דכלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב, ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין, לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגדילו, ומבואר דהיכא שצריך להוציא הוצאות כדי להוציא עצמו מן הספק לא חשיב דבר שיל"מ, וא"כ הכא נמי כיון שצריך לקנות שה ולפדותו ולינתו לכהן לא הוי דבר שיל"מ, וא"כ שפיר איכא למיזל בתר רובא.

אכן נראה דכיון שהוא רק ספק פטר חמור, הרי אינו צריך ליתן השה לכהן, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, וא"כ שפיר חשיב יל"מ, דהא אין צריך להוציא על זה ממון כלל, דלאחר שפודה את החמור בשה אין צריך ליתן את השה לכהן.

ואכתי היה מקום לומר דאע"פ שאינו צריך ליתן את השה לכהן מ"מ כשאין לו שה הרי יש בזה טירחא מרובה שצריך לקנות שה [ובאופן שאין לו מה לעשות בשה איכא נמי טירחא בשמירת השה ובטיפולן], וא"כ אכתי י"ל דחשיב משום הא דבר שאין לו מתירין, אולם זה אינו, דהא יכול לפדות את הפטר חמור גם בשוויי מבוואר בגמ' בבכורות דף י"א א', ואין צריך דוקא שה, וכשפודה בשוויי לית ליה טירחא כלל, ואי"צ ליתנו לכהן משום דמספק אמרינן הממע"ה.

יבואר אם לדעת הרמב"ם דתקפו כהן אין מוציאין מידו חשיב דאית ליה הפסד כשמפריש ספק פט"ח

אבל אכתי יש לדון בזה, דהא דעת הרמב"ם דתקפו כהן אין מוציאין מידו, וא"כ לדעת הרמב"ם הרי הוא מפסיד בזה שפודה את החמור בשה, שאם הכהן יתפוס מידו את השה אין מוציאין מידו, אמנם הרשב"א א"כ בדעת הרמב"ם דלמסקנת הגמ' בספק פט"ח לכו"ע מוציאין מידו, כיון דבפטר חמור לא זכה כהן ובשה כבר אתחוק בה הבעלים, ואזלינן בתר חזקת מרא קמא של השה, וכ"כ הגר"א ביו"ד סי' שט"ו סק"ב, וא"כ הכא גם לדעת הרמב"ם מוציאין מידו ואינו מפסיד כלום במה שפודה את החמור.

ואפשר עוד דאפילו אם נימא דגם היכא דאיכא חזקת מ"ק ס"ל להרמב"ם דאין מוציאין מידו, מ"מ במקום רוב מודה הרמב"ם דתקפו כהן מוציאין מידו, וא"כ

שעברו הם וכל דפריש מרובא פריש. ולא עוד אלא אפילו הלך שם ישראל ולקחו מבייתו לא אמרינן דאמרינן בכתובות דהיכא דאולא איהו לגביהו הוה ליה מחצה על מחצה משום קבוע. דהתם הוא דאיתחוק ודאי פסול ואפילו חד אבל הכא לא איתחוק בבית הנכרי ביצה שנולדה היום כי שמא לא נולדה שם ואם נולדה שמא אכלה קודם לכן, וכן היה הרב ז"ל מורה הלכה למעשה עד כאן. אבל הרשב"א ז"ל אינו סובר כן, עכ"ל. ומבוואר דנחלקו הראשונים בזה אם בספק קבוע מחמירין כמו ודאי קבוע, ויתבאר לקמן שהכא גרע מספק קבוע שאין ידוע כלל שיש פטר חמור.

ונשאלתי בדבר מה שמצוי שנערים רוכבים על חמורים, שמשכירים חמור לרכיבה, האם מותר לשכור גם מאדם שאינו שומר תורה ומצוות, דיש לחוש שמא חמור זה הוא פטר חמור שלא נפדה בשה, והרי הוא אסור בהנאה, או דליכא למיחש להכי.

יבואר דרוב חמורים אינם פט"ח ואמרי' דכל דפריש מרובא פריש

ובפשוטו נראה דליכא למיחש למידי, דהא רוב החמורים אינם פטר חמור, וא"כ אמרי' דכל דפריש מרובא פריש, ותלינן דחמור זה אינו פטר חמור, אבל כל זה אינו אלא באופן שאותו אחד שמשכיר את החמורים בא למקומו של השוכר, אבל באופן שהשוכר בא למקום ששם הוא משכיר את החמורים לכאן ליכא להתיר מדין כל דפריש, דכיון שהספק הוא במקום הקביעות אמרי' דכל קבוע כמחצה על מחצה.

וכמו שמבוואר בגמ' בכתובות דף ט"ו א' דאם יש תשע חנויות שמוכרות בשר שחוטת ואחת מוכרת בשר נבילה, תלוי היכן נתעורר הספק, דאם לקח מאחת מהחנויות ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור, כיון דהספק התעורר במקום הקביעות אמרי' דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אבל אם מצא בשר בשוק שאז הספק התעורר לאחר שכבר פירש אמרי' כל דפריש מרובא פריש, ותלינן דהבשר הוא בשר שחוטת.

וא"כ הכא נמי בענייניו יהיה תלוי היכן נולד הספק דאם הספק נולד במקום הקביעות"ה שהוא בא למקום ששם משכירים את החמורים ליכא למיזל בתר רובא, אבל אם הספק נולד במקום הפרישה שפיר נוכל למיזל בתר רובא.

יבואר אם האיסור ניכר לאדם אחד חשיב קבוע

אך לכאן גם כשהוא בא לאותו מקום שמשכיר את החמורים אע"פ דהוי קבוע מ"מ הרי זה קבוע שאינו ניכר, שאין האיסור וההיתר ניכרים, ובתוס' בב"מ דף ו' ע"ב ובכמה דוכתי כתבו דקבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע, אכן מדרבנן גם קבוע שאינו ניכר אסור כמ"ש התוס' בפסחים דף ט' ע"ב ד"ה היינו, וא"כ מדרבנן מיהא אסור.

ואע"פ שלבעל החמור ניכר האיסור, שהרי הוא יודע שחמורו הוא פטר חמור, וא"כ לא הוי קבוע שאינו ניכר, מ"מ בתוס' בגיטין דף ס"ד א' ובנויר דף י"ב א' מוכח דאף שידוע לאחד מן העולם מ"מ כל שאין ידוע לרוב העולם חשיב קבוע שאינו ניכר עיי"ש.

שו"ר בפמ"ג יו"ד שפתי דעת ק"י - יו"ד ד"ה ואנין שמביא מהפ"ה [סקי"ג] והפרי תואר [סק"ו] שכתבו שאם לאדם אחד הוי ניכר האיסור מיקרי קבוע, וכ"כ הפלתי שם. ומקשים הפמ"ג והחזקת דעת [סימן קי - ו] מהתוס' בגיטין הנ"ל שכתבו שאינו קבוע כיון שאינו ניכר, אף על פי שהוא ידוע לשליח ולאשה ולעדים שהיו בזמן קדושינן.

יבואר דכשאין ידוע שיש איסור לא חשיב קבוע וכרובא דליתא קמן דמהני ולא חשיב קבוע שאינו ניכר

הן אמת דהכא לא שייך לדון לאסור משום קבוע שהרי אין ידוע כל שיש פטר חמור בעולם שיש לספק בו והוי ככל רובא דליתא קמן דאזלינן בתר רובא ולא אמרינן דבוודאי איכא טריפות בעולם שהרי אין ידוע לנו שיש טריפות ולא חשוב קבוע אלא בידוע שיש האיסור בעולם ולהכי בזה לא שייך כלל לדון עניני קבוע.

^ק**יבואר אם בספק קבוע שלא הוחזק הפנינו אזלינן בתר רובא** והעירנו נבדי יקירי הבה"ח משה הלוי פישל נ"י דלכאן אין זה ודאי קבוע, אלא ספק קבוע, דאין כאן ודאי פטר חמור אלא מסופק לנו אם יש כאן בכלל פטר חמור, וברט"ב א בקידושין דף ע"ג א' כתב דספק קבוע הוי ספק ספיקא ומותר, וכ"כ השיטה מקובצת בביצה דף ז' ע"א בשם הרמב"א זו"ל וכתב הרמב"א ז"ל בשם רבו ז"ל שמענין דנכרי ששלח ביצים לישראל ביום טוב ואינם ניכרים אם היו מהיום או מאתמול שהם מותרין דבמאי דשכיח טפי תלינן ורוב ביצים דעלמא מן הימים

הכא דאיכא רוב שאינו פט"ח מודה הרמב"ם דמוציאין מידו. ובתוס' בכתובות דף ט"ו ב' כתבו דאע"פ שאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ כשאנו נגד מוחזק הולכין בממון אחר הרוב, א"כ ודאי דהיכא דאיכא רוב דמסייע להמוחזק יודה הרמב"ם דמוציאין מידו.

אולם היה מקום לומר דאפילו אם תקפו כהן מוציאין מידו חשיב דאית ליה פסידא במה שפודה בשה, כיון דאם לבסוף יתברר שחמור זה באמת הוא פטר חמור יהיה חייב ליתן את השה לכהן, ונמצא שהפסידא את השה, ואע"פ שאם יתברר שהוא פטר חמור הרי באמת צריך ליתנו לכהן, אמנם אע"פ שאם יתברר שהוא פטר חמור צריך לפדותו וליתנו לכהן אבל אין החיוב עליו אלא על הבעלים ושפיר חשיב לו הפסד ואע"פ שאין זה הפסד בודאי, מ"מ אפשר דגם כה"ג שמכניס את עצמו לספק הפסד תו לא חשיב יש לו מתירין.

יבואר דהיכא דליכא ספק לפנינו אזלינן בתר רוב בדבר שיל"מ

ויש לדון עוד דאפילו לדעת האחרונים דגם בהלך אחר הרוב לא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, יש לומר דהני מילי היכא דיש ספק לפנינו, אבל במקום דאין ספק לפנינו לכונ"ע אזלינן בתר רובא.

יבואר דהא דאין ע"א נאמן נגד רוב וחזקה הוא רק היכא דאין ספק לפנינו

וכעין סברא זו מצינו בחי' רעק"א בכתובות דף י"ג ע"ב, דכתב דהא דאין עד אחד נאמן נגד חזקה הוא דוקא היכא שאין ספק לפנינו, ובלאו עדותו לא הי' אצלנו ספק, דמחייבא חתי לומר שנשתנה, וכגון להעיד שנתרם תבואה זו, או שמת בעלה, דבלי עדותו של העד אין לנו ספק כלל שזמא הפרישו תרומה מהתבואה, בזה אין עד אחד נאמן, אבל במקום שיש ספק לפנינו, וכגון במחצה כשרים ומחצה פסולים, שמדין תורה מוקמינן אחזקה להכשיר, בזה י"ל דע"א נאמן לפוסלה, ומשום דהטעם דמוקמינן אחזקה [במחצה כשרים ומחצה פסולים] פירש רש"י בכתובות דף י"ג ע"א [ד"ה אית לה] 'מספק אתה בא לפוסלה אל תפסלנה מספק', א"כ זהו דוקא במקום שהוא ספק, אבל אם עד אחד מעיד לפסול לא שייך לומר אל תפסלנה מספק, שהרי אין אנו פוסלים מספק אלא מכח עד אחד שנאמן באיסורים.

וכ' דגם לענין עד אחד נגד רוב יש לומר כן, דרק היכא שהרוב הוא בטבע עולם, כמו רוב בהמות כשרות וכדומה, דהוי רוב מעליא, בזה אין עד אחד נאמן נגד רוב, אבל היכא שהמיעוט לפנינו רק דגוה"כ לומר דכל דפריש מרובא פריש, ופשיטא דאין סברא לומר דהוא מהפסול יותר מהכשר רק דהתורה אמרה לתלות ברוב, בזה אם עד אחד מעיד שנבעלה לכשר נאמן דכיון שיש עד אחד ליכא ספק כלל ובכה"ג לא נתחדש דאזלינן בתר רוב, עכ"ד.

וא"כ י"ל דהכא נמי לענין הא דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירין אין זה אלא היכא דהמיעוט לפנינו דאיכא ספק בזה, אע"פ דמדין תורה אזלינן בתר רוב מ"מ החמירו רבנן בדבר שיש לו מתירין לא נסמוך על הרוב דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, אבל היכא שאין מיעוט לפנינו, וכמו בנידון דידן דמספקין שזמא הך חמור הוא פטר חמור שאסור בהנאה, הרי ליכא מיעוט לפנינו, חשיב כמו שאין כאן ספק כלל ושפיר יש לילך בזה בתר רובא אפילו בדבר שיל"מ דליכא למימר בזה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דלא חשיב כמו שיש כאן איסור כלל.

ונראה דיכול לסמוך על סברא זו ובכה"ג לא אמרינן דשיל"מ, דהא איכא גם דעת הר"ן דבהלך אחר הרוב אזלינן בתר רובא אפילו ביל"מ, ואפילו להחולקים על הר"ן דלא אזלינן בתר רובא, הא לדעת הרמב"ם אפשר ג"כ דלא הוי יל"מ, וא"כ אף לדידהו אזלינן בתר רובא, [ובזה יוצא שדעת הרמב"ם היא קולא], ולכן יש להקל בזה.

יבואר אם טבל הוא דבר שיש לו מתירין

הנה בפלתי סי' א' סק"ו נקט דכשיש ספק אם הטבל מעושר הוא דבר שיש לו מתירין עיי"ש.

והגרע"א בתשו' מהדו"ת כסוף סי' קכ"ח הביא דברי הפלתי וכתב 'ודרך גררא אוכיר לרו"מ מה דראיתא מלתא דתימא כבוי"פ שם סק"ו ד"ה ובחידושי וכו', דטבל הוי יל"מ, ובמחש"ת שנג בזה, דלענין ספק ל"ש לדונו כדבר שיל"מ, דאנו אמרינן שזמא כבר הפריש ואם יפריש שנית הוא מפסיד בהפרשתו, ודוקא לענין ביטול אמרינן כיון דיכול להפריש ממקום אחר על המעורב ואינו מפסיד כלום ע"י התערובות מאלו הי' בעין, מש"ה אמרינן לדונו כבעין ולא לבטל.

יבואר דבספק טבל אינו מפסיד בהפרשה כלום

ולכאוי יש לדון בדברי הגרע"א, דבאמת הרי אינו מפסיד כלום בהפרשתו, דכיון שאינו אלא ספק טבל, א"כ כשיפריש את המעשר ראשון אינו צריך ליתנו ללוי

דמוציא מחבירו עליו הראיה, ומעשר ראשון מותר לזרים, ושפיר יוכל הוא בעצמו לאוכלו, וכן את המעשר עני יפריש, ויטול לעצמו דהממזע"ה, ונמצא שאינו מפסיד כלום בהפרשתו, וא"כ הוי דבר שיל"מ, ויהיה חייב להפריש, אך את התרומות מעשר יש לומר שאינו צריך להפריש דכיון שהוא אסור לזרים לא הוי יל"מ דהרי יפסיד את התרומות מעשר.

ובאמת יש לומר עוד דגם התרומות מעשר הוי יל"מ ויצטרך להפריש מספק, דאע"ג דתרומות מעשר אסורה לזרים הא הכא אינו אלא ספק תרומת מעשר, וא"כ הוי ספק בדבר שאין לו מתירין, ותהיה התרומות מעשר מותרת לזרים, וא"כ אין לו הפסד בהפרשה של התרומות מעשר, והוי ממיילא יל"מ גם לענין התרומות מעשר, ונמצא דיכול להוציא הטבל כולו מידי ספק איסור עד שלא ישרא הספק רק על התרומות מעשר, וא"כ צ"ע אמאי השיג הגרע"א על דברי הפלתי דספק טבל לא הוי דבר שיש לו מתירין.

יבואר דאין מתקנין להפריש תרומה שאח"כ היא מותר לאוכלה

ואפשר דלא עבדינן הכי לתקן להפריש תרומת מעשר ואח"כ לאוכלו, דאין ראוי לקרות שם תרומת מעשר ולאכלו, והגר"ד סאלוויציק זצ"ל ראש ישיבת בריסק היה אצל מרן החזו"א זצ"ל והפריש שם תרו"מ, ור' דוד פרנקל זצ"ל אכל את זה, ואמר לו החזו"א שאין עושיין כן לאכול תרו"מ שהפרישו. אך באופן שאין התרומות מעשר שוה פרוטה לית ליה שום הפסד, ובהו בודאי דהוי יל"מ ויצטרך להפריש את התרומות מעשר אע"פ שלא יוכל לאוכלו.

יבואר תירוץ החזו"א דהיכא שיהא מוכרח לסמוך על הרוב סמכינן על הרוב גם אם ישל"מ

ובשיעורי הגר"ג בכתובות [דף כ"ד א' אות תשפ"ו] כתב ששאל כן להחזו"א, והשיב החזו"א דדבר שיל"מ היינו דוקא היכא שישל"מ לא יסמוך כלל על הרוב, וכגון בביטול ברוב דמחמת דהוי דבר שיל"מ אין מתבטל כלל, אבל הכא הא לבסוף יסמוך על הרוב דיהיה מותר לו לאכול התרומות מעשר, וכיון דבין כך יהא דין רוב א"כ מעיקרא נמי כבר איכא דין רוב, ואין חיוב הפרשה כלל.

אך יש להעיר על זה, דלכאוי על כל הטבל לא יצטרך לסמוך על הרוב כלל, ורק על התרומות מעשר יצטרך לסמוך על הרוב ואמאי בגלל שנסמוך על הרוב בתרומות מעשר נסמוך גם לענין הטבל, וצ"ע.

יבואר אם דמאי הוי דבר שיש לו מתירין

והגרע"א שם כתב להוכיח דכה"ג לא הוי יש לו מתירין דאל"כ איך אמרינן דמדאורייתא דמאי מותר משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן, הא הוי דבר שיש לו מתירין, שיכול להפריש ולא יסמוך על הרוב, ואמאי הוצרכו לתקנה מיוחדת שגזרו על הדמאי, תיפול משום הדין דרבנן דבדבר שיל"מ לא מהני רוב ונשאר ספק מעושר, וממיילא חייב לעשרו מספק.

ובשיעורי הגר"ג בכתובות שם הביא שהחזו"א אמר דהא דמאי מותר מדאורייתא אינו מחמת הרוב שמעושר, אלא הרוב אומר שיש לו נאמנות והוא עד כשר, ושוב ממיילא הוא נאמן במה שאומר שמעושר, וא"כ לא שייך לומר בזה דהוי דבר שיל"מ, דהא דאזלינן בתר רוב הוא רק לענין כשרות העד לומר שהוא מהרוב שמעושרים.

יבואר דברי התוס' דלא אמרי' בדמאי סמוך מיעוטא לחזקה

ויסוד הדברים כבר כתב החזו"א בדמאי לכאב מש"כ התוס' בכורות דף כ' ע"א [ד"ה ואיבעיתא אימא] דהקשו לר"מ דחיישינן למיעוטא אמאי אין חיוב להפריש דמאי מדאורייתא הא יש חזקה דמעיקרא שהיה טבל ונימא סמוך מיעוטא שאין מעשרין לחזקה שהיה טבל והו"ל פלגא ופלגא, ולא יהיה רק ספק דרבנן, אלא ספק דאורייתא, ויהא חייב להפריש מעיקר הדין.

ותירצו התוס' [בתירוץ השני] ועוד דאין להחזיק שום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעשרין, וביאר החזו"א דיסוד הספק בדמאי אם הוא מעושר אינו על הטבל אם הוא מעושר אם לאו אלא הנידון הוא על האדם אם הוא נאמן, דהעם הארץ מעיד שהוא מעושר, והספק אם הוא כשר לעדות על זה, דאם הוא מהמיעוט שאין מעשרין אינו נאמן, ואם הוא מהרוב שמעשרין הרי הוא נאמן על זה לומר שהוא מעושר, ועל ספק זה הא יש לו חזקה כשרות שהוא נאמן, וכמו בכל עד שהוא ספק רשע כגון ספק גול או ספק שיקר בעדות איכא חזקה כשרות וכשר לעדות, ולכן לא אכפ"ל מה דאיכא חזקה טבל דכיון דאיכא רוב וחזקה כשרות שהוא כשר לעדות יש לו נאמנות גמורה, ואין החזקה טבל יכולה להכריע את הספק אם הוא נאמן על המעשרות, ולכן בלי הגזרה של דמאי לא היה חיוב הפרשה.

להפריש שה ולפדותו ולקחתו לעצמו צריך להחמיר, ונראה שהוא כעין דבר שיש לו מתירין וצריך עיון.

ב' בתוס' בכורות דף ט' ע"א בד"ה 'מאן תנא' כתבו דלר' יוסי הגלילי דסבירא ליה אפשר לצמצם בטבלו ב' זכרים חיישינן שזמא יצאו שניהם כאחד אף על גב דלא שכיחי מכל מקום כיון שיכול

בעניין אם מהני להפקיר כלי שנלקח מגוי כדי שיוכל להשתמש בו בלא טבילה ובעניין אם יכול לטבול כליו של הוריו בלא רשותם ולברך על הטבילה

יבואר אם כלי שהיה ברשות הגוי והפקירו ואח"כ זכה בה ישראל אם חייב בטבילה

ובספר כלי חמדה כתב בשם הגאון מצאנאבוב זצ"ל שאמר לתרץ על פי שייסד דאינו חייב בטבילת כלי הנקנה מן העכו"ם אלא אם בא הכלי לרשות ישראל מרשות הנכרי בלי הפסק רשויות, מושא"כ אם הנכרי מת קודם ואחרי שיצאה מרשות נכרי ונעשה הפקר נכנסה לרשות ישראל א"צ טבילה, ולכן לא נתחייבו בטבילת כלים אלא במלחמת מדין שנצטוו שם שכל הטף בנשים החיו להם, וכשמתו אבותיהם ירשו אותם יורשיהם, ונהי דאח"כ קנו אותם ישראל בכיבוש מלחמה, מ"מ היו צריכים טבילה, שהרי בא ליד ישראל מרשות עכו"ם, משא"כ בסיוחן ועוג שנצטוו לא תחיה כל נשמה והרגו כל נפש, א"כ נשאר הכל הפקר, ואח"כ כשישראל זכו בהם, מן ההפקר זכו, ולא באו ליד ישראל מרשות הגוי אלא מרשות הפקר, ולהכי לא הצריכה בהם התורה טבילה.

אכן הוא חידוש גדול לומר שמה שהיה ברשות הגוי והפקירו ואחר כך זכה בו ישראל הרי זה אין צריך טבילה, שהרי סוף סוף הכלי היה ברשות הגוי ונכנס עתה לרשות ישראל, וההפקר אינו מטהרו מטומאתו שהיה ברשות הגוי, וצ"ע.

והיה מקום להביא ראיה דלא מהני הפקר שהרי הוכחנו שבהפקיר ישראל לא מהני להפקיעו מן הטבילה והכי נמי בהפקירו הגוי לא מהני להפקיעו מן הטבילה משום שסו"ם היה בטומאת העכו"ם ועכשיו הוא ברשות ישראל.

יבואר אם כשהפקירו ישראל אחר שקנהו אם חייב בטבילה

אמנם יש לחלק דכשהפקירו הגוי קודם שבא לרשות ישראל א"צ טבילה, דאכתי לא נתחייב בטבילה אבל כשקנהו ישראל והפקירו אכתי צריך טבילה דכל שהגיע מרשות עכו"ם לרשות ישראל גם אם הפקירו הישראל לא פקע ממנו חובת טבילה, והגם שאינו בעלים על הכלי הרי הכלי צריך טבילה, וההפקר אינו מטהרו מטומאתו שהצריכתו טבילה.

אכן ממש"כ בשו"ת מהרי"ל דיסקין קונטרס אחרון סימן ה' אות קל"ו נראה דס"ל שאם הפקירו אינו צריך טבילה, שכתב שם וז"ל והנה להפקיר בעצמו הכלי ושוב משתמש בו ולא ירצה לזכות, יש לעיין אי שייך כאן לשקועיה, כיון דליכא משקע, ושיעבודא נמי לית ליה על זה, אלא דכה"ג כתב מג"א (או"ח סי' יג ס"ק ה') דהוי כשלו ממש, והדיון עמו כדקדוק"ל לענין מפקיר כרמו והשכים ובצרו. תדע, דלא תני הרמ"א הך תקנתא, עכ"ל, ומבואר מדבריו דמדינת לא היה צריך טבילה, אלא דכיון שנראה כשלו להכי בעי טבילה, ומשמע דאם אינו שלו א"צ טבילה.

בעניין הקונה כלי של גוי מישראל ולא שילם עליו שאינו שלו אלא מדרבנן אם טבילתו מועלת לו

יב' אם בבית מלון שלא טבלו הכלים יכולים האורחים להשתמש בו בלא טבילה

והנה בבית מלון יש שכתבו שא"צ להטביל הכלים דלא חשיב כלי אכילה אלא כלי סחורה שהבעלים אין תשמישם תשמיש אכילה אלא לרווחה אבל נראה פשוט וכן נקטו הפוסקים שכיון שהוא ברשות ישראל והכלים מיועדים לאכילה א"פ שאינו מיועד לאכילה של הבעלים אבל כל שמיועד לאכילה הרי זה כלי אכילה וא"צ שיהא עומד לשמוש הבעלים לאכילה ולכן כל שלא הטבילו בו את הכלים לכאורה אסור להשתמש בהם.

ובמנחת שלמה תניינא סימן סח כתב וז"ל לענין אכילה בבתי מלון וכדו' בכלים שאינם טבולים, לא נראה כמ"ש האחרונים להחשיבם ככלי סחורה, וכתב לצדד להקל בזה לפי מש"כ האחרונים דאסור ההשתמשות אינו אלא מדרבנן, דאמרו לן אל תשתמש בכלי אלא טבילתו תחילה, וא"כ כ"ו צ"ש שיכול להטבילו, אבל במלון וכדומה שלא יתנו לו לקחת ולהטבילו, כיון דרוצה לאכול ולשתות שני ליה, וגם אפשר דהוא הדין באונן שפטור מן המצוות, כמו שהוא אוכל בלא ברכה כך מותר להשתמש בלא טבילה.

טבילת הכלים, שהרי נתבאר דכל עיקר חובת טבילת הכלים הוא משום טהרת כלי נכרים מידי גיעולם, אכן כ"ז דוקא במלחמת סיוחן ועוג שבאותה שעה הותרו בכל מאכא"ם, אך במדין דליכא הך היתר הוצרכו למצות טבילת כלים.

הנה בסמ"ע סימן קצ"ד נראה מדבריו דישאל הקונה מגוי קונה בדמים כמו ישראל הקונה מירשאל א"כ כשקונה במשיכה אינו קונה אלא מדרבנן, אבל הש"ך כתב דישאל הקונה מגוי הוא כמו גוי הקונה מישראל דתרוויהו קוניו במשיכה לחוד ולהש"ך לכאורה לא שייך להסתפק בהאי ספיקא שהרי אם הוא ברשות ישראל להשתמש בו הרי משכו הישראל וקנהו מן התורה, אלא דאכתי יש להסתפק אם שילם לגוי על הכלי ורוצה להשתמש בו בבית הגוי ועדיין לא משכו שקנהו מדרבנן אם מהני טבילה דידיה.

בשו"ת מנחת יצחק חלק ח' ס"ע כתב דכן מדוקדק מדברי הט"ז, דהנה הט"ז (יו"ד סי' ק"כ סק"י) כתב דהשואל כלי מישראל החנוני לצורך סעודה יטבלנו בלא ברכה, אלא דיש להחנוני להודיעו זה למי שיקנה ממנו אה"כ שלא יטבלנו שנית בברכה עכ"ל, ומוכח מדבריו דאף שכבר טבל השואל הראשון הכלי מספק, מ"מ צריך הקונה אח"כ לסעודה לטבולו שנית רק בלא ברכה, ומשום דאולי כבר נתחייב בטבילה ביד הראשון, ולכן לא יברך, אבל טבילה מיהא בעי, אכן יש לטעון דאין מונת הט"ז לומר דהשני חייב לטבול, אך אם יטבול מה איכפת לן, ורק יש לחוש לחשש ברכה לבטלה, דאולי כבר נפטור מטבילה ע"י טבילה הא', לכן צריך להזהיר שאם יטבול לא יברך, אבל י"ל דאין חיוב לטבול. אבל בחו"מ חת"ס שם (ס"ק ז') העתיק דברי הט"ז בלשון חיוב, וז"ל וכתב עוד שהחנוני יודיע להקונים מהנתן א"ם אותן הכלים שהשאלים כבר שטיבילום הקונים בלא ברכה ע"ש בטו"ז עכ"ל, הרי כתב בלשון חיוב שטיבילום רק בלא ברכה, ע"כ.

נשאלתי בבעל תשובה שמתארח אצל הוריו ולא הטבילו כליהם מעולם אם יכול להטביל כליהם בלא דעתם, שהרי אין החיוב מוטל להטביל אלא על הבעלים שהרי השואל כלי מן העכו"ם אינו חייב להטביל כמו שמב' בגמ' בע"ז דף ס"ה, וכן פסק בשו"ע יו"ד סי' ק"כ ס"ח, וא"כ כיון שאין הכלי שלו אינו יכול להטבילו.

וכן יש להסתפק האם הקונה כלי מן העכו"ם ומפקירו האם יכול להשתמש בו בלא טבילה שהרי אינו שלו, או דכל שקנהו מעכו"ם אפי' הפקירו אכתי חייב בטבילה.

הנה בשו"ע או"ח סימן שכ"ג סעיף ז' כתב וז"ל מותר להטביל כלי חדש הטעון טבילה, ויש אוסרים. וירא שמים יצא את כולם ויתן הכלי לא"י במנתה ויחזור וישאלנו ממנו, ואין צריך טבילה. וברמ"א כתב ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, ימלאנו מים מן המקור ועלתה לו טבילה, עכ"ל. ולכאורה היה לו לומר שייפקירו וישתמש בו בלא זכיה, וזכה מהני גם כשאין עכו"ם שם להקנותו, ומבואר לכאורה דלא מהני להפקירו, ומשום דכל שיצא מרשות עכו"ם לרשות ישראל הרי הוא חייב בטבילה, וכשנכנס לרשות ישראל נתחייב בטבילה, ולא מהני מה שמפקירו.

ולפ"ז נראה פשוט שגם אם הבעלים לא הטבילוהו יכול אחר להטבילו, דכיון דחזיון שאם נכנס לרשות ישראל אפילו שעכשיו אינו בעלים על זה הרי זה חייב בטבילה ה"נ מהני מה שטובלו אפילו כשאין הכלי שלו מאחר שהכלי חייב בטבילה ופשוט.

יבואר קושיית האחרונים אמאי לא הוזהרו בטבילת כלים בכלי סיוחן ועוג

והנה הרמב"ן ע"ה ת' בפרשת מטות הקשה אמאי לא הוזהרו במלחמת סיוחן ועוג על גיעולי כלים כמו שהוזהרו במלחמת מדין, וכתב משום דבשבעה עממין הותר להם אפי' קדלי דחזירי כדאיתא בחולין דף י"ז א' כדכתיב כי תבואו אלא הארץ וגו' ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת ואכלת ושבעת.

והקשו האחרונים דאכתי קשיא אמאי לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סיוחן ועוג דאע"פ שלא הוזהרו על מאכלות אסורות של שבעה עממין, אבל על טבילת כליהם היה צריך להזהירם.

הנה נשאלתי הקונה כלי מגוי ועדיין לא שילם עליו וטבל את הכלי, ואחר כך שילם לו, ורק אז נעשה הכלי שלו מדאורייתא, שהרי בגוי רק מעות קנות מן התורה, אם צריך לחזור לטבולו, דהרי בשעה שהטביל את הכלי עדין היה הכלי של הגוי מדאורייתא. וכן יש להסתפק בקונה מירשאל כלי שיוצר ע"י גוי שלא הטבילו המוכר, וקנהו במשיכה לחוד, והטבילו, ואחר כך שילם לו, אם צריך לחזור לטבולו לאחר שקנהו מן התורה, כיון דבשעה שהטבילו לא היה מחוייב בטבילה, והנה אע"פ שכבר היה ביד ישראל המוכר שהוא קנהו בקניין כסף, מ"מ אצל המוכר זה לא היה מחוייב בטבילה, משום דכיון שהכלי עומד רק למכירה לא חשיב ככלי אכילה ואינו חייב בטבילה, וא"כ אפשר דטבילתו בשעה זו לא מהני, כמבואר בהתם סופר'.
ועיני' חתני יקרי הרב הגאון ר' זאב גרבוש שליט"א דכיון שמכרו לישראל אע"פ שלא קנהו אלא מדרבנן מכל מקום הרי הוא חשיב כבר מעתה ככלי אכילה, שהרי מעתה כבר אינו עומד למכירה אלא להשתמש בו לאכילה, שהרי הוא שלו מדרבנן, ותו אינו עומד למכירה, וא"כ שפיר עלתה לו הטבילה אז כיון שכבר נתחייב בטבילה, ולא יצטרך לטבולו שנית לאחר שישלם למוכר.

ובשו"ע כתב שם עצה לשוב מים מן הנהר וממילא יהא טהור על ידי טבילה וזכה אינו נראה כמתקן אבל במגן אברהם כתב דבזה לא יברך על הטבילה וכבר נתקשו בזה הרי אסור לעשות מצוה בלא ברכה ועי' בבואר הלכה שם ועיין באבני מילואים שכתב שאינו מתכוון למצוה ואינו טעון ברכה אבל אם יש עצה להפקירו למה יפסיד מצוות הטבילה ומשמע דלא מהני להפקירו.

והיה מקום ליישב קושיית רבותנו האחרונים על פי מש"כ בריטב"א בע"ז דף ע"ה דיסוד מה שהצריכה תורה טבילת כלים בקונה כלים מיד נכרי הוא משום גיעולי נכרים שמשתמשים בהם, ואך שהתורה הצריכה טבילה גם לכלים חדשים שעדיין לא נשתמשו בהם, והטעם הוא משום שסופן להשתמש באיסור, ולכן כשיוצא לרשות ישראל טעון טבילה, ובח"ס יו"ד סי' ק"ד ד"ה ועוד מבאר ביסוד זה ליישב שיטת הראשונים בע"ז שם דס"ל דאם קנה כלי מיד נכרי והטבילו ואח"כ הגיעולו בחמין לא עלתה לו טבילה כדון הטובל ושרץ בידו, דבשעת טבילה עדיין היו גיעולי הנכרים, בו דהוא לפי שעה חובת הטבילה הוא משום הגיעולים, ומאחר שכן כל שלא הסיר הגיעולים תחילה לא עלתה לו טבילה כדון הטובל ושרץ בידו.

וכן מיושב קושיית הרמב"ן שהקשה על רש"י בפרשת מטות שכתב על הפסוק וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים מטבילין ודו ולכאורה הוא מקרא יתר שהרי תניב במי נדה חטוב וכתב הרא"ם דבא לומר דגם במקום שאין בליעת איסור חייב בטבילה והיינו משום דיסוד חטוב טבילה הוא משום הגיעולים שבכלים ולכן ס"ד שא"צ להטבילו במקום שאין בליעת כלים וקמ"ל דגם בזה בעי טבילה משום שהם כלי אכילה ועומדים לגיעולי אכולים לכן צריכים טבילה וכו'.

ולפ"ז נראה ליישב קושיית האחרונים, דמאחר דבשעת כיבוש הארץ פקע התפאד דאיסורא מכל מאכלות אסורות, ואפילו קדלי דחזירי דבשעת המלחמה מותרים, הרי מעתה בטלה אף מצות

בענין החזקת מוקצה בידו בלא להניעו אם יש בזה משום טלטול מוקצה ובענין מדידת חום במודד חום דיגמלי על ידי עכו"ם לחולה שאין בו סכנה

ולכא"ו מהאי טעמא יהא גם מותר למדוד חום במד חום דיגמלי לחולה שאין בו סכנה על ידי גוי.

ושמעתי מהגאון ר' שלום גלבר שליט"א שבמדד חום דיגמלי כיון שמוחזקו בפיו הרי זה חשיב כמעשה ידיה, שאע"פ שהגוי הכניסו בפיו, הרי אה"כ צריך שיחזיקו בפיו, וא"כ נמצא שהוא ממשיך בעשיית המלאכה של מדידת החום, ולהכי אסור למדוד חום במד חום שמודד במלאכה דאורייתא, משא"כ במודד לחץ דם שמניחו על ידו ומודד ואינו משתתף בהחזקתו, לא חשיב מעשה ידיה, ולהכי שרי על ידי גוי. **ובאמת** אם יכולים למדוד חום על ידי גוי במעשה הגוי בלבד, כמו שמדדו חום בזמן הקורונה שהשומר בבית חולים היה מניח איזה מודד על מצחו של האדם ומודד לו החום אפשר למדוד בזה בשבת על ידי גוי.

בענין שן תותבת שנפלה מהניכיים ואפשר להחזירה ברפוי האם מותר להחזירה במושב האסלה שנפלה אם מותר להחזירה

שאסור לטלטלה דחיישין שמא יתקע והכי נמי הו"ל למיחש להכי, אכן במקום שאינו יכול לתקנו בעצמו ולחברו אלא על ידי רופא אומן לא חיישן שמא יתקע וא"כ שפיר יכול להניחו בשיניו.

ולענין מושב של האסלה של השרותים שנפל בשבת אם מותר להניחה על השרותים בשבת נראה דמדי דלתות הבית שאסור לטלטלה, דכיון דהאסלה הוא מחובר לקרקע הו"ל המושב של האסלה כדלתות הבית דהוי מוקצה, אכן נראה שאם קשה לו מאוד מחמת שהוא איסטנים לפנות עצמו בלא מושב על האסלה מותר להניחו על האסלה שהרי מותר לטלטל מוקצה לצורך כבוד הבריות כמו שמוותר לטלטל אבנים מקורולות שלא ייחדום לקנות משום כבוד הבריות כדאיתא בשו"ע סימן ש"ב.

נסתפקתי אם מחזיק כלי בידו ונעשה מוקצה אם כשמחזיקו ואינו מטלטלו ומנענעו אם חשיב כנוגע במוקצה דשרי, או כטלטול מוקצה ואסור, דאפשר דכל שהכלי מחזיק על ידו חשוב כמטלטלו, שהרי מחזיקו בידו והמוקצה מחזק על ידי החזקתו בו, וא"כ חשיב כטלטולו וצ"ע.

ושמעתי להעיר על הוראות שבבית החולים מעיני הישועה לחולה שאין בו סכנה שכשצריך למדוד חום שימדדו במודד חום של כספית ולא במודד חום דיגמלי שיש בו מלאכה דאורייתא, ואם צריך למדוד לחץ דם יקראו לגוי למדוד לחץ דם אפי" במודד לחץ דם דיגמלי שיש בו מלאכה דאורייתא, והיינו משום דכל צרכי חולה שאין בו סכנה אפי" מלאכות דאורייתא נעשין על ידי נכרי כמבואר בשבת דף קכ"ח ע"ב.

נסתפקתי בשן תותבת שנפלה ואפשר לחברה ברפוי אם מותר להניחה בשיניים.

ונראה דמשום איסור מוקצה יש להתיר משום דחשיב כדלתות הכלים שמוותר לטלטלם, והכי נמי שן תותבת חשיב כדלתות הכלים כיון שעתידין לחברו ומטלטלן אגב אביהן ולהכי מותר לטלטלה, והראוני שכ"כ בס' שלמי תודה בשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל.

ואף לחברה ברפוי מותר, דכיון שאינן מונחין שם אלא ברפוי מותר להניחן שם בשבת. מקום לומר כיון דדרכו בתקיעה אסור כמו כירה שנשמטה אחת מירכותיה

בענין מאה ברכות ויראת שמים

אחד שיש בקללות שבמשנה תורה אותיות תרע"ו כמנין רעות וכנגדן הזכיר כ"ו פעמים השם בקללות הנוכרות שגם כן עולה גי' תרע"ו למתק ולהפך הקללות וזהו כונת הכתוב רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה' ר"ל רבות רעו"ת צדיק זה משה רבינו ע"ה אמר כמנין רעות אבל מכלם יצילנו ה' כנגדן אמר כ"ו פעמים ה' ובוהו פירש הרב לב אריה מ"ש על כי אין אלהי בקרבי שנסתלק שם ה' שמהפך הקללות על כן באו הקללות תרע"ו כמנין רעו"ת ודפח"ה.

והוסיף לבאר שם וז"ל אפשר לומר רמז בפ' רבות רעות צדיק הנז' קצת בסגנון אחר במ"ש בס' דרוש שמואל פרש' נצבים דאיתא כ"ו שמות שבתפלת י"ח להגן מכ"ו שמות שבתוכחות ובוהו פירש מאז"ל שהיו ישראל מתיראים מהתוכחות לכך אמר אתם נצבים הכונה כשתעמדו בתפלת י"ח לפני ה' אלקים נצולים דכ"ו אזכרות שבתפלה להגן מהתוכחות עכ"ה.

ויש להרחיב הדברים דכ"ו אזכרות שבתפלה שהם גימטריא תרע"ו הם מגינים על הקללות שיש בהם תרע"ו אותיות ולכך כתיב בתוכחות כ"ו פעמים השם לרמוז שמי שיכוין בכ"ו אזכרות שבתפלה נצול מהקללות שכ"ו אזכרות גימטריא תרע"ו מגינים מהקללות שיש בהם תרע"ו אותיות ובוהו אפי' לומר בפ' הנזכר בהמשך הכתובים צעקו ה' שמע ומכל צרותם הצילם קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיעו רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'. הכונה צעקו וכו' שהתפללו לה' ומכל צרותם הצילם דכ"ו אזכרות שבתפלת י"ח שהתפללו מגינים. וזה דוקא כשמתפללים בהכנעה וכמושו"ל דאין תפלה נשמעת אא"כ משיב עצמו כבשר וכיוצא וז"ש קרוב ה' לנשברי לב. רבות רעו"ת שהם אותיות שבקללות צדיק באות על הצדיק ומכלם יצילנו ה' שהזכיר בתפלה דכ"ו היות שבתפלה מצילים מהקללות,

ויתישב בזה מ"ש הרב כתנת אור שתקנו ק' ברכות לבטל ק' קללות וגם אני בענייני כתנתו כי לעיל שהברכות מגינות לבטל הקללות ולהצילם מגונתם ע"ש ציצים ופרחים לתורה ועתה אפשר לומר כי יען בקללות כתוב כ"ו פעמים שם המיוחד למתק ולהפך הקללות תקנו מאה ברכות שיוכיר השם המיוחד כי בזה ינצל מהק' קללות. ואפשר כי מאה ברכות עם ב' כוללים לשתי התיבות גימטריא תרע"ו שבמאה ברכות ינצל מהקללות שבהם תרע"ו אותיות ולעומת קללות יהיו ברכות, עכ"ל. יעו"ש שהוסיף בזה הרבה דברים.

השניים, ולכן תיקן דוד המלך ע"ה שיברכו את הקב"ה מאה פעמים ביום ובוהו אנו מדברים כביכול עם המקום בלשון נוכח מאה פעמים, ובוהו יורד הכעס והחרון אף מעמו ישראל.

וכמה צריך לזהר שהברכות יהיו באופן שאנו מדברים עמו יתברך כביכול ובוהו יורד החרון אף אבל כשהברכות הם כזורק ברכה מפיו הוא להפך ח"ו.

והנה ברבינו יונה משלי פרק ג פסוק ו' על הפסוק בכל דרכי דעהו וגו'. כתב וז"ל בכל פועל אשר תבקש לעשות, זכור את הש"י וקוה אליו להצליח בו, ותלה בו בטחונך, והשב אליו לבך כי אין הפועל בידך. והוסיף המקרא הזה על מה שאמר תחלה "בטח אל ה' בכל לבך", כי יש מי שבטח בה' יתברך בכלל, ומאמין כי הכל בידי שמים ובוטח בו, ולא יבטח באדם ולא במוחו ושכלו, אך לא ישיב ענין הבטחון אל לבו בפסטים, ר"ל בכל מעשה אשר יעשה. על כן אמר בכל דרכי דעהו פירוש, בכל פרטי מעשיו, בכל דרך ופועלה וזרהו, והשב אל לבך כי אין לך כח ויכולת בפועל ההוא, ואיננו בידך רק ביד השם, ותלה בו תקותך וצפייתך להסד השי"ת, ובענין הזה אמר דוד ע"ה: "קויתי ה' קוטה נפשי", וזה הענין נכבד מאוד, וע"י ההרגל הזה תקבל הנפש המתאוות אל הבטחון.

ושמעתי שהגאון ר' אלעזר צדוק טורצין זצ"ל כשלמד בישיבת חברון נסע עם חבריו לבני ברק למרן החו"א זצ"ל ובתוך הדברים אמר לו החו"א שכשרואים מי שפורש מן התורה רח"ל אינו נעשה ביום אחד אלא הפרישה מדרג התורה בתחלה אינה נכרת ויורד ויורד עד שפורש רח"ל לגמרי מדרג התורה, וכשהוא לישיבת חברון הרהר בדעתו מה היתה מונת החו"א לומר לו האם ראה אצלו איזה ירידה ולא היה לו מנוח ממה שאמר לו החו"א עד שהזכר ונסע אליו שנית ושאל למרן זצ"ל מה היתה מונתו ואמר לו שהאדם צריך לזכור את ד' יתברך בכל תהלוכותיו וגם כשהאדם הולך לקנות נעליים ותפלת שבתקנה נעליים טובות כך תתרגל להתפלל על כל פרט שבתוך בחיך מה שאתה רוצה לעשות, תתפלל שה' יתברך יצילך דרכך, וכשהזכר את ד' בכל דרכי אינו פורש מד' יתברך לעולם.

ובספר פני דוד להחיד"א בפרשת וילך כתב דברים נפלאים ונשגבים בענין המאה ברכות על הפסוק ומצאוהו רעות רבות וצרות וכו'. וז"ל בספר לב אריה פירש משם גדול

ועתה ישראל מה ד' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ואמרו חז"ל במנחות דף מ"ג ע"ב תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה, ואיתא בטור אורח חיים סימן מו וז"ל והשיב רב נטרונאי ריש מתיבתא דמוא מחסיא דהע"ה תקן מאה ברכות דכתיב (שמואל ב כג) הוקם על ע"ל בגימ' ק' הו"י כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות וע"כ תקנו חכמים ז"ל אלו הברכות סדר העולם והנהגתו להשלים ק' ברכות בכל יום וצריך כל אדם לזהר בהם והפוחות אל יפחות והמוסיף יוסיף על כל ברכה וברכה שנתקנה לו כמו שאמרו חכמים ברכות (מ א) ברוך ה' יום יום בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו.

ושמעתי מהגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל שהקשה שהרי המגיפה לא היתה משום שלא בירכו מאה ברכות בכל יום שהרי לא נתחייבו קודם בזה, ולכאורה היה צריך לתקן את החטא שמחמתו היה המגיפה ולמה תיקן דוד המלך מאה ברכות להציל ולהסיר המגפה שבוודאי לא זו היא הסיבה שמחמתה מתו מאה אנשים בכל יום, ואמר ליישב בזה הדעה חסר להם ביראת השם וע"י המאה ברכות זוכים ליראת שמים וכמו שאמר הכתוב מה ד' שואל מעמך כי אם ליראה והוא ע"י המאה ברכות, שזוכר את הקב"ה בכל תהלוכות החיים וזה מביא מה שהיה חסר לכלל ישראל יראת ד', ובהזכרת מאה ברכות בכל יום זוכה ליראת ד' וזה היה הסיבה שמתו מאה בחורי ישראל בכל יום שהיה חסר המאה ברכות להביאם ליראת ד' שהיה חסר להם.

וסיים דבריו דהברכות מביאות ליראת ד' על ידי שמברכים את הברכות במונה ומכירים שכל מה שיש לנו הוא מאתו ית' ובוהו זוכים ליר' ולהסיר המגיפה מעלנו אבל אם אינו מכוון בברכות ומברך כמצוות אנשים מלומדה אינו מביא ליראת ד' רח"ל.

ושמעתי מהגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל ליישב באופן אחר שכשיש כעס וחימה בין אנשים ויש פירוד לבבות ביניהם העצה להסיר הפירוד לבבות הוא לדבר איש עם אחיו וכשמדברים ביניהם אז יורד הקפידות והכעס שהדבור הוא חיבור שמחבר בין בני אדם וכמו שראינו במשנה ראוה מדברת יש לזה שני פירושים שהדיבור הוא מחבר בין